

ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ, ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΚΑΙ ΚΕΝΤΡΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
Πολυτεχνειούπολη 73100 Χανιά, Κρήτη
TECHNICAL UNIVERSITY OF CRETE, LIBRARY AND INFORMATION CENTRE
University Campus 73100 Chania, Crete, Hellas

www.library.tuc.gr

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΝΟΙΚΤΗΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΣΤΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Τι είναι η Ανοικτή πρόσβαση.....	3
Πώς παρέχεται η Ανοικτή Πρόσβαση.....	3
Ποιά τα οφέλη της Ανοικτής Πρόσβασης.....	4
Οι τρέχουσες ευρωπαϊκές εξελίξεις.....	5
Πολιτική Ανοικτής Πρόσβασης στο Πολυτεχνείο Κρήτης.....	6

Η Ανοικτή Πρόσβαση στο Πολυτεχνείο Κρήτης και στη Βιβλιοθήκη του

Τι είναι η Ανοικτή Πρόσβαση;

Η Ανοικτή Πρόσβαση (ΑΠ) θεραπεύει το ζήτημα της περιορισμένης πρόσβασης στα ερευνητικά αποτελέσματα, η οποία συνήθως προκαλείται από το αυξημένο κόστος συνδρομών. Είναι η πρακτική της παροχής δικτυακής πρόσβασης στην επιστημονική πληροφορία (άρθρα, μονογραφίες, ερευνητικά δεδομένα) δωρεάν για τον αναγνώστη και με αδειοδότηση, ώστε να μπορεί να χρησιμοποιηθεί περαιτέρω από τους ερευνητές, τη βιομηχανία και τους πολίτες.

Ορισμοί-ορόσημα για την ΑΠ είναι η πρωτοβουλία της Βουδαπέστης για την Ανοικτή Πρόσβαση και η σχετική Διακήρυξη (2002), η ελληνική μετάφραση της οποίας βρίσκεται [εδώ](#), καθώς και η Διακήρυξη του Βερολίνου στη γνώση των Θετικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών (Οκτώβριος 2003), η ελληνική μετάφραση της οποίας βρίσκεται [εδώ](#)

Πώς παρέχεται η Ανοικτή Πρόσβαση;

Αυτό-αρχειοθέτηση (ο Πράσινος δρόμος): Ο συγγραφέας αρχειοθετεί ένα ηλεκτρονικό αντίγραφο της δημοσίευσής του που έχει περάσει από αξιολόγηση (peer-review) σε ένα ιδρυματικό ή θεματικό αποθετήριο, από όπου γίνεται διαθέσιμη στο ευρύ κοινό. Το αποθετήριο επιτρέπει στον φορέα να διαχειρίζεται, διατηρεί και να προωθεί την επιστημονική του παραγωγή. Το αποθετήριο είναι πολύτιμο εργαλείο για τη διαχείριση της επιστημονικής πληροφορίας και της διαδικασίας αξιολόγησης του φορέα και παρέχει υπηρεσίες προστιθέμενης αξίας για την επιστημονική κοινότητα. Αξίζει να σημειωθεί ότι διεθνείς εκδότες και περιοδικά δίδουν συνήθως τη δυνατότητα σε συγγραφείς άρθρων να αρχειοθετούν δημοσιευμένο ή υπο δημοσίευση ευρισκόμενο υλικό, μερικές φορές και στην τελική μορφή του σε προσωπικές τους ιστοσελίδες και αποθετήρια. Λεπτομέρειες για την πολιτική που ακολουθεί ο κάθε εκδότης μπορούν να βρεθούν στην ιστοσελίδα [SHERPA/RoMEO \(http://www.sherpa.ac.uk/romeo/\)](http://www.sherpa.ac.uk/romeo/).

Εκδόσεις Ανοικτής Πρόσβασης (ο Χρυσός δρόμος): Ο συγγραφέας δημοσιεύει την έρευνά του σε περιοδικά ανοικτής πρόσβασης ή σε σειρές μονογραφιών. Αυτές οι δημοσιεύσεις είναι ελεύθερα διαθέσιμες για τους τελικούς χρήστες στο Διαδίκτυο. Οι συγγραφείς όμως αυτών των δημοσιεύσεων, συνήθως καλούνται να καταβάλουν εκδοτικά τέλη (Author/Articles Processing Charges). Το Πολυτεχνείο Κρήτης ενθαρρύνει τη χρήση της δυνατότητας αυτής, με την προϋπόθεση ότι ο εκδότης είναι αποδεκτός στους διεθνείς επιστημονικούς κύκλους και υπάρχουν πηγές χρηματοδότησης της έρευνας οι οποίες καλύπτουν το σχετικό κόστος.

Οι εκδόσεις ανοικτής πρόσβασης ακολουθούν τις ίδιες διαδικασίες με τις δημοσιεύσεις οι οποίες διατίθενται επί πληρωμή (δηλαδή, αξιολόγηση), αλλά παρέχουν ανοικτή πρόσβαση στο περιεχόμενο των δημοσιεύσεων. Δεν υφίσταται συσχέτιση μεταξύ της ποιότητας μιας δημοσίευσης και της πρόσβασης σε αυτήν.

Ποιά τα οφέλη της Ανοικτής Πρόσβασης;

Αφαιρώντας νομικά, εμπορικά και τεχνολογικά εμπόδια πρόσβασης στην επιστημονική πληροφορία, η ερευνητική διαδικασία γίνεται πιο αποτελεσματική και τα ερευνητικά αποτελέσματα περισσότερο αναγνωρίσιμα. Επιπλέον, η ΑΠ προλαμβάνει την επικάλυψη στις ερευνητικές προσπάθειες, ενισχύει τη γνώση και τη μετάδοση της τεχνολογίας και προωθεί την καινοτομία.

Διάφορες κατηγορίες εμπλεκομένων στο σύστημα της επιστημονικής επικοινωνίας ωφελούνται από την ΑΠ στην επιστημονική έρευνα και τα επιστημονικά δεδομένα:

Τα ιδρύματα και οι συγγραφείς αποκτούν άμεση αναγνωρισιμότητα στην ερευνητική τους παραγωγή και, ως εκ τούτου, η προώθηση και χρήση των ερευνητικών αποτελεσμάτων τους αυξάνεται. Η ΑΠ οδηγεί σε αύξηση του αντίκτυπου (impact), της διεθνούς συνεργασίας και ανοίγει δρόμους για νέες πηγές χρηματοδότησης και ευκαιρίες.

Οι ερευνητές κερδίζουν χρόνο στην αναζήτηση άρθρων και άλλων πηγών, στις οποίες δεν μπορούν να έχουν πρόσβαση μέσω των βιβλιοθηκών τους. Επιπρόσθετα, μπορούν να εξάγουν πληροφορίες ή δεδομένα από τα άρθρα, συχνά από διαφορετικά πεδία έρευνας, ώστε να δημιουργήσουν νέα γνώση, χρησιμοποιώντας τεχνολογίες αναζήτησης κειμένου και δεδομένων, οι οποίες λειτουργούν αποτελεσματικά μόνο στην αναζήτηση ανοικτού περιεχομένου.

Οι φορείς χρηματοδότησης, πανεπιστήμια και ερευνητικοί φορείς παρακολουθούν την ποιότητα και τη διαφάνεια της ερευνητικής διαδικασίας, την επιστροφή της επένδυσης στην έρευνα (Return On Investment) και επωφελούνται από την αυξημένη αναγνωρισιμότητα σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Μπορούν επίσης να υιοθετήσουν νέα μοντέλα για την αποτίμηση της έρευνας, χάρη σε εναλλακτικούς δείκτες (altmetrics).

Οι βιβλιοθήκες είναι δυνητικοί δικαιούχοι της ΑΠ, δεδομένου ότι τους επιτρέπει να παρέχουν στους χρήστες τους αυξημένη πρόσβαση σε επιστημονικό περιεχόμενο και να βοηθούν τη μείωση του ποσού που δαπανούν οι βιβλιοθήκες για τις παραδοσιακές συνδρομές περιοδικών. Με τη σωστή επένδυση σε δεξιότητες και υποδομές, προσφέρει επίσης τη δυνατότητα να αναλαμβάνουν νέους ρόλους ως φορείς παροχής υπηρεσιών ανοικτής πρόσβασης (π.χ. διαχείριση αποθετηρίων, εκδοτικών δραστηριοτήτων) και συμβουλευτικών υπηρεσιών για τις νέες μεθόδους επιστημονικής επικοινωνίας).

Οι εκδότες, οι οποίοι υιοθετούν την ανοικτή πρόσβαση, δυνητικά αποκτούν μεγαλύτερη έκθεση για τις εκδόσεις τους, πιο διαφανή επιχειρηματικά μοντέλα και είναι πιο ανοικτοί σε νέες δυνατότητες, εστιάζοντας στην παροχή νέων υπηρεσιών προστιθέμενης αξίας στην κοινότητά τους.

Οι Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις μπορούν να επωφεληθούν σε πολύ μεγάλο βαθμό από την άμεση και ανοικτή πρόσβαση σε πρωτοποριακά ερευνητικά αποτελέσματα με στόχο την καινοτομία, αναπτύσσοντας και εισάγοντας νέα προϊόντα

και υπηρεσίες, αυξάνοντας με αυτόν τον τρόπο την ανταγωνιστικότητά τους. Η περιορισμένη πρόσβαση σε ακαδημαϊκά αποτελέσματα, τα οποία βασίζονται σε συνδρομές, αποτελεί εμπόδιο στην καινοτομία από τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

Τέλος, η ευρύτερη και βελτιωμένη διαφάνεια της επιστημονικής διαδικασίας, και συνεπώς η πρόσβαση στη γνώση, οδηγεί σε *πολίτες περισσότερο ενημερωμένους σε θέματα επιστήμης* και πιο ικανούς να ανταποκρίνονται με επιτυχία στην περιπλοκότητα του 21^{ου} αιώνα.

Οι τρέχουσες ευρωπαϊκές πολιτικές

Το πρόσφατο παγκόσμιο ενδιαφέρον για τις πολιτικές ανοικτής πρόσβασης είναι αποτέλεσμα αρκετών χρόνων προετοιμασίας και δουλειάς για την προώθηση της έννοιας της ανοικτής πρόσβασης από τους ίδιους τους ερευνητές και από υπέρμαχους της ανοικτής πρόσβασης. Παράλληλα, είναι αποτέλεσμα των εξελίξεων σε ηλεκτρονικές υποδομές, όπως είναι τα αποθετήρια και τα περιοδικά, οι οποίες επισπεύστηκαν από την ανάπτυξη των τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνίας. Η βελτίωση της κατανόησης σχετικά με τα οφέλη της ανοικτής πρόσβασης, που πλέον διαθέτουν χρηματοδότες έρευνας και ερευνητικοί φορείς και η ευρέως υποστηριζόμενη ιδέα ότι η δημόσια χρηματοδοτούμενη έρευνα πρέπει να είναι διαθέσιμη σε όλους, καθιστούν επιτακτική την ανάπτυξη των σχετικών πολιτικών που θα καταστήσουν την ανοικτή πρόσβαση ως την καθιερωμένη πρακτική για τη διάδοση της έρευνας.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υποστηρίζει την ανοικτή πρόσβαση ως τον καθιερωμένο τρόπο για τη διάδοση της δημόσια χρηματοδοτούμενης έρευνας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και περιλαμβάνει την ελεύθερη κυκλοφορία της γνώσης ως μία από τις πέντε προτεραιότητες του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας. Το καλοκαίρι του 2012 συνέστησε στα κράτη μέλη να αναπτύξουν εθνικές πολιτικές, οι οποίες θα παρέχουν ανοικτή πρόσβαση στη δημόσια χρηματοδοτούμενη έρευνα και με βάση τις οποίες οι φορείς χρηματοδότησης και διεξαγωγής έρευνας θα αναπτύξουν αντίστοιχα τις δικές τους πολιτικές, συντονισμένες σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Επιπλέον, η ανοικτή πρόσβαση θα είναι υποχρεωτική για όλες τις δημοσιεύσεις με αξιολόγηση που προκύπτουν από χρηματοδότηση του προγράμματος Ορίζοντας 2020. Η απόφαση αυτή έπεται της πιλοτικής δράσης για την ανοικτή πρόσβαση, η οποία τέθηκε σε εφαρμογή στο 7^ο ΠΠ για ένα μέρος της περιόδου εφαρμογής του.

Οι πιο σημαντικές εξελίξεις σε επίπεδο πολιτικών, είναι ο αυξανόμενος αριθμός των φορέων χρηματοδότησης της έρευνας και των φορέων διεξαγωγής της έρευνας που εφαρμόζουν τις πολιτικές ανοικτής πρόσβασης σε όλο τον κόσμο και ειδικά στην Ευρώπη. Σημαντικοί δημόσιοι και ιδιωτικοί χρηματοδότες έρευνας θεσπίζουν υποχρεωτικές πολιτικές ανοικτής πρόσβασης, δημιουργώντας έτσι ουσιαστικά τα θεμέλια, ώστε η ανοικτή πρόσβαση να γίνει ο καθιερωμένος τρόπος επικοινωνίας της έρευνας και οδηγούν τους φορείς έρευνας, επίσης, στο να επιφέρουν τις αναγκαίες αλλαγές.

Ο [Open Access Tracker](#), εργαλείο που αναπτύχθηκε στα πλαίσια του έργου MedOANet (Mediterranean Open Access Network), δίνει την εικόνα για τις εξελίξεις στην ανάπτυξη πολιτικών και της ανάπτυξης της ανοικτής πρόσβασης στις έξι χώρες της Μεσογείου (Ελλάδα, Ισπανία, Ιταλία, Πορτογαλία, Γαλλία, Τουρκία), στις οποίες εστιάζει το MedOANet.

[Η 71^η Σύνοδος Πρυτάνεων και Προέδρων Δ. Ε. των ελληνικών πανεπιστημίων](#), που έλαβε χώρα στην Πάτρα, στις 30-11-2012, με ψήφισμά της υιοθέτησε την αρχή της Ανοικτής Πρόσβασης στη βιβλιογραφία και υπέγραψε τη Διακήρυξη του Βερολίνου. Το εν λόγω ψήφισμα, παροτρύνει τις πρυτανικές αρχές να υπογράψουν τη Διακήρυξη του Βερολίνου και τα ιδρύματα να αναλάβουν σχετικές πρωτοβουλίες, όπως η δημιουργία ιδρυματικών αποθετηρίων ανοικτής πρόσβασης και κατάθεση εργασιών σε αυτά, δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης της ακαδημαϊκής κοινότητας για ζητήματα ανοικτής πρόσβασης, και παρότρυνση των ερευνητών για δημοσίευση σε περιοδικά ανοικτής πρόσβασης. Οι αποφάσεις και προτάσεις αυτές αναμένεται να επηρεάσουν τις εξελίξεις στον χώρο της ανοικτής πρόσβασης στη χώρα μας.

Πολιτική Ανοικτής Πρόσβασης στο Πολυτεχνείο Κρήτης

Το Πολυτεχνείο Κρήτης αναμένει από τα μέλη του να μεγιστοποιούν την πρόσβαση, χρήση και εφαρμογές των ευρημάτων τους. Με βάση αυτό:

Από τις **6 Νοεμβρίου 2014** κι **έπειτα** (391^η Συνεδρίαση Συγκλήτου), το Πολυτεχνείο Κρήτης:

1. Συνιστά/ενθαρρύνει τα μέλη του να καταθέτουν στο **Ιδρυματικό Αποθετήριο του Πολυτεχνείου Κρήτης** ένα ηλεκτρονικό αντίγραφο όλων των έγκριτων (peer-reviewed) άρθρων, βιβλίων/μονογραφιών και πρακτικών συνεδρίων, τεχνικών αναφορών, που έχουν γίνει αποδεκτά για δημοσίευση (είτε το τελικό αντίγραφο του συγγραφέα είτε η εκδοχή του εκδότη). Η ηλεκτρονική κατάθεση των διπλωματικών, μεταπτυχιακών εργασιών και διδακτορικών διατριβών των τελειοφοίτων του Πολυτεχνείου Κρήτης είναι υποχρεωτική.
2. Απαιτεί τα μεταδεδομένα (τίτλος, συγγραφέας, ιδιότητα, όνομα του περιοδικού που αποδέχτηκε τη δημοσίευση, κ.λπ.) όλων των δημοσιεύσεων που προσδιορίζονται στο 1. να γίνονται άμεσα ανοικτά διαθέσιμα από τη στιγμή της κατάθεσης.
3. Συνιστά το πλήρες κείμενο όλων των δημοσιεύσεων που προσδιορίζονται στο 1. να γίνεται ανοικτά διαθέσιμο από τη στιγμή της κατάθεσης ή όσο το δυνατόν πιο σύντομα μετά από αυτήν. Στην περίπτωση δημοσιεύσεων που δεν μπορούν να γίνουν άμεσα ανοικτά διαθέσιμες, λόγω περιορισμών των εκδοτών, η κατάθεση που αναφέρεται στο 1. και πάλι συνιστάται, αλλά η πρόσβαση στο πλήρες κείμενο θα είναι κλειστή μέχρι τη λήξη της χρονικής δέσμευσης που θέτει ο εκδότης.
4. Θα θεωρεί ως δημοσιεύσεις από ακαδημαϊκά μέλη/προσωπικό εκείνες των οποίων τα μεταδεδομένα και τα πλήρη κείμενα είναι κατατεθειμένα στο Ιδρυματικό Αποθετήριο του Πολυτεχνείου Κρήτης για σκοπούς αποτίμησης και

αξιολόγησης της ερευνητικής παραγωγής τόσο του ιδρύματος συνολικά, όσο και του κάθε μέλους του προσωπικού.

5. Θα παρακολουθεί τη συμμόρφωση με αυτήν την πολιτική συγκρίνοντας το περιεχόμενο του αποθετηρίου σε σχέση με ό,τι έχει καταγραφεί από υπηρεσίες ευρετηριασμού (citation indexes services).

Οι ανωτέρω ρυθμίσεις ισχύουν για όλες τις δημοσιεύσεις που παράγονται μετά από την ημερομηνία κατά την οποία η πολιτική αυτή έχει τεθεί σε ισχύ.

Περαιτέρω, το Πολυτεχνείο Κρήτης,

Ενθαρρύνει το ακαδημαϊκό/ερευνητικό προσωπικό του να διατηρεί την κυριότητα των πνευματικών δικαιωμάτων των δημοσιεύσεών τους, όπου είναι δυνατόν, και να αδειοδοτεί τους εκδότες μόνο με τα δικαιώματα, τα οποία είναι αναγκαία για την έκδοση των δημοσιεύσεών τους. Ένα καλό παράδειγμα παραρτήματος (addendum) εκδοτικής σύμβασης που ευρέως χρησιμοποιείται για τη διατήρηση των δικαιωμάτων του συγγραφέα είναι του [SPARC](#) (The Scholarly Publishing and Academic Resources Coalition)

Ενθαρρύνει τα μέλη του να καταθέτουν στο Ιδρυματικό Αποθετήριο του ιδρύματος ή σε άλλο κατάλληλο αποθετήριο δεδομένων ανοικτής πρόσβασης [τα αποθετήρια δεδομένων ανοικτής πρόσβασης προσφέρουν δημόσια πρόσβαση στα ερευνητικά δεδομένα, επιτρέπουν την παραπομπή δεδομένων μέσα από μόνιμους προσδιοριστές (DOI ή άλλους), παρέχουν ποιοτικά μεταδεδομένα (συμπεριλαμβανομένης της αναφοράς στον χρηματοδότη της έρευνας), με βάση αποδεκτές κατευθυντήριες γραμμές και πρότυπα. Ένα τέτοιο αποθετήριο δεδομένων ανοικτής πρόσβασης είναι το zenodo, το οποίο έχει δημιουργηθεί στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού έργου OpenAIRE], όλα τα ερευνητικά σύνολα δεδομένων που χρησιμεύουν ως αποδεικτικά στοιχεία για δημόσια διαθέσιμες εκθέσεις έρευνας ή/και αναφορά σε peer-reviewed δημοσιεύσεις.

Τελικές παρατηρήσεις:

Το Πολυτεχνείο Κρήτης δεσμεύεται να εξασφαλίσει την επιμέλεια και μακροχρόνια διατήρηση των αποτελεσμάτων της έρευνας που κατατίθεται στο Ιδρυματικό Αποθετήριό του. Επίσης, δεσμεύεται να αυξάνει τον αριθμό των πηγών, εργαλείων και χαρακτηριστικών του αποθετηρίου, να διευκολύνει την κατάθεση, να εκπαιδεύει τους ερευνητές ώστε να χρησιμοποιούν το αποθετήριο, να παρέχει πληροφορίες σχετικά με τα πνευματικά δικαιώματα, και να ερευνά σχέδια διαχείρισης δεδομένων του αποθέματός του.

Παρά το γεγονός ότι η παρούσα πολιτική Ανοικτής Πρόσβασης ισχύει μόνο για τις δημοσιεύσεις που γίνονται μετά την ημερομηνία έναρξης ισχύος, το Πολυτεχνείο Κρήτης ενθαρρύνει τα μέλη του να καταθέσουν στο ΙΑ του και όσες δημοσιεύσεις είχαν συγγράψει πριν από την ημερομηνία αυτή και να τις καταστήσουν ελεύθερα προσβάσιμες όποτε αυτό είναι δυνατό.